

GOBIERNO DE
MÉXICO

EDUCACIÓN
SECRETARÍA DE EDUCACIÓN PÚBLICA

Dirección Académica

**Di fudi gä nehi 'ne di o'ti nge
ma hña. Ñuhü Xäntho**

**Empiezo a leer y escribir en
mi lengua. Otomí de la Sierra**

MIBES 1

**Tsukuä nubu hüts'i 'me'ä dä
'yo'te rä 'yo'tä n'tanni**

Instructivo del aplicador

Munts'ä tsukuä nge en'ä mfädi 2

Formativa 2

MEVyT IB BE1F2.18.07.18

Tsukuä nubu hüts'i 'me'ä dä 'yo'te rä 'yo'tä n'tanni

Nunä tsukuä tengü gi hokä 'na 'mefi bi 'to'te pa ge'i, ge di nthēui'ä ja yoho tsukuä en'ä 'me'ä bi bädi nuyä jä'i ge xadi ja pe'ma he'mi *Di fudi gä nehi 'ne di o'ti nge ma hña. Nuhü Xäntho*. MIBES 1 nge MEVyT Jä'i Yonhña. Nunä n'to'te nu'mu ya jua'ä Munts'ä xekä 'mefi 2 nge Ntheke 2 ja rä He'mi dajā'i. Bēni nge nu'ä tsukuä en'ä mfädi geä **ot'ä zehē** yä dajā'i.

Mahyoni ge gi nemanho nunä tsukuä tengü gi hokä 'na 'mefi pagi xip'u yä jä'i haranja ni 'yēhē dä hnehi 'ne dä 'yo'tä di dädi nu'bu ja tsukuä en'ä mfädi.

'Yot'nä bä ekua:

- a) **Nu'ä dä 'tot'mu yä mi ts'utho dä 'to'tä tsukuä en'ä 'me'ä bi bädi.**
- 'Me'to gi 'ya'u hyü yä tsukuä bu ja rä pe'mi ä Tsukuä nge en'ä mfädi padä fädi 'me'ä xä ma njaspän'teni, nuya gehya: Tsukuä nubu hüts'i 'me'ä dä 'yo'te rä 'yo'tä n'tanni, 'Mepu di 'taxä rä tsukuä en'ä mfädi.
  - Nuya yä tsukuä gi 'yapä hä wenda di da'tu yä Tsukuä en'ä 'me'ä bi bädi nu'bu ja Ngü Ngurpa Xadi Dajā'i.
  - Äx'ä nge nu'u hyü yä tsukuä dä 'na'tu yä nhamfēni: rä thühü ä m'ensexadi, rä thühü ä hña 'ne rä hmepia. Ge'mu nuna nsoke hingä 'naigü'wi yä tsukuä di hospe hingä ge'ä rä nhyandiwi'ä tsukuä en'ä mfädi, jangeä hinda za da ma n'to'te.
  - Äx'ä tsukuä en'ä mfädi nge wä üni dä 'to'te, thädi 'ne gi äx'u ni nthädi ko 'Mepu di 'taxä rä tsukuä en'ä mfädi pagi tin'u tsa di hēn'i ngü'ä 'to'te 'ne nu'ä da ma n'teni 'nagu'na bu ja yä n'tani.

- Hyandbu ja tsukuä en'ä mfädi ge'mu nu'ä hña oxi ge'mu nu'ä rä mpewi geä ni 'yè'ä. Ge'mu 'nanyo ä hña di geä hña bu ja ni 'tuhnini oxi ge'mu nu'ä hüxpu hingi 'kä 'yapä mfätsi'ä di dat'yä munts'ä tsukuä nge en'ä mfädi nubu ja ni Ngü Ngurpa Xadi Däjä'i padi ponhña nu'ä ne däman'u yä hña oxi ma ge'u yä 'koi.

ä) Nu'mu 'to'tä tsukuä en'ä mfädi.

- Juatpä rä mfädi 'nangu'na yä jä'i nubu ja xekä hña nhämfeni nge hüxpu ja tsukuä en'ä mfädi.
- Xi'u yä jä'i nge nuna tsukuä eni 'me ga'tho bi bädi ja pe'ma he'mi, 'ne'ä di 'medi di xadi pa dä za di deki xänho nu'ä ntho'mi.
- Xi'u nge nu'ä tsukuä en'ä mfädi bi 'to'te ko nge'ä ni hña 'ne pa 'nangu'na yä n'tanni dä ma nthädi ko ñuhü Xäntho.
- 'Yü'tä tsukuä en'ä mfädi u yä jä'i 'ne gi xifi nge dä za dä 'yan'äi nu'u di hembi ge'mu hingi pädi ha rä nja u yä n'tani.
- Nehi ko yä jä'i 'mepu di hok'na rä 'mefi 'ne kaxfeni nge dä bädi hadi 'yot'na rä 'mefi: pehni, 'yo'ti, 'ne gi nambä 'yü, pe ge'mu hingä ge'ä ngü'ä, tsapi gi thätpä yä n'tani pe hingi xipi ha rä nja di dädi.
- Un'u yä tsukuä en'ä mfädi yä jä'i pa gese'u dä dädi.
- Xifi nge dä nehü xä nho 'nangu'na yä n'tani, 'ne dä dädi ko 'na n'to'ti xtä nho 'ne ko n'to'tä za pa dä za dä düki.
- Ge'mu ja'ä hingi pä'ä jä'i pa dä dä'u yä n'tanni ja tsukuä en'ä mfädi, xipi tengu di 'yo'te.

a) Nu'mu bi wa'ä 'to'tä tsukuä en'ä mfädi.

- Nu'mu bi wa'ä 'mefi, un'ä njamadi'u yä jä'i nge nu'ä rä njats'edi xä 'yüdi.
- Äts'i hangü bi dädi xä nho ja tsukuä en'ä mfädi ko 'ne'ä 'Mepu di 'taxä rä tsukuä en'ä mfädi.

Nu'mu gi nehi 'ne gi kohmi xä nho'ä tsukuä nubü hüts'i tengü gi hokä 'na 'mefi, dä za gi ma ko mate nt'äk'ei 'ne nu'u yä jä'i händi hei dä dä'ä tsukuä en'ä mfädi.

**Rä nwadi ä Tsukuä nubü hüts'i 'me'ä
dä 'yo'te rä 'yo'tä n'tanni nge en'ä 'me'ä bi bädi**

Fin del Instructivo del aplicador
para la evaluación formativa